

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอโครงการโรงเรียนมัธยม เพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) เพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยเริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2522 โครงการนี้มีโรงเรียนในโครงการจำนวน 42 โรงเรียน นับเป็นโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 1 แต่เมื่อเทียบกับพื้นที่ชนบทของประเทศจัดได้ว่ายังอยู่ในวงแคบ ต่อมาในปีพ.ศ. 2527 กรมสามัญศึกษาจึงได้เสนอโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 2 ขึ้น เพื่อขยายงานมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 1 และเพื่อสนองแผนพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 1 และเพื่อสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยมอบหมายให้สำนักงานโครงการพิเศษทำการคัดเลือกโรงเรียนระดับตำบลและอำเภอเฉพาะที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วทุกภาคของประเทศซึ่งมีประมาณ 700 โรงเรียน เพื่อเข้าโครงการ ซึ่งมีโรงเรียนที่มีลักษณะตามหลักเกณฑ์และได้รับคัดเลือกเข้าโครงการจำนวน 480 โรงเรียน มีระยะการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2529 ซึ่งในช่วงนี้รัฐบาลได้จัดความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และบุคลากรให้กับโรงเรียนที่เข้าโครงการ หลังจากหมดระยะของความช่วยเหลือแล้ว โรงเรียนก็จะดำเนินงานตามหน้าที่ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ (กรมสามัญศึกษา 2531 : 2-3) โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทไว้ 3 ประการ คือ สอนและอบรมนักเรียน สอนประชาชน และบริการชุมชน

โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทมีลักษณะเป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งนอกจากทำหน้าที่จัดการศึกษาแก่นักเรียนตามปกติแล้ว ยังต้องให้การศึกษากับประชาชนโดยให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแก่ประชาชน เช่น การแนะนำบุคคลตัวอย่าง และบุคคลที่ได้รับความสำเร็จในอาชีพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี ให้ความรู้เกี่ยวกับการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน กฎหมายที่ประชาชนควรทราบ การวางแผนครอบครัว การจัดตั้งสหกรณ์ เป็นต้น สำหรับบริการให้แก่ชุมชน ได้แก่ จัดบริการด้านสุขภาพอนามัย จัดสหกรณ์ร้านค้าส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมในด้านนันทนาการ เช่น จัดกีฬา การละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนจัดบริการข่าวสาร เช่น จัดที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน จัดห้องสมุดเคลื่อนที่ จัดศูนย์สารนิเทศ เป็นต้น (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ 2531 : 7-49)

การที่จะจัดบริการและกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นให้แก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นโรงเรียนไม่สามารถจัดทำกิจกรรมบางอย่างได้โดยลำพัง จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ร่วมมือกับกรมอนามัยพัฒนาเรื่องสุขภาพอนามัย ร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเกษตรพัฒนาเรื่องเกษตรกรรมของชาวบ้าน ร่วมมือกับกรมพัฒนาชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมมือกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ตลอดจนจัดบริการห้องสมุดให้กับประชาชน (กรมสามัญศึกษา 2531 : 13) เป็นต้น

ห้องสมุดในฐานะที่เป็นองค์การหนึ่งของโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทจึงได้รับการสนับสนุนในด้านอาคารสถานที่ครุภัณฑ์เพื่อสามารถทำหน้าที่ให้บริการแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทมีบทบาทที่แตกต่างจากห้องสมุดโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ นอกจากจะบริการแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ยังมีบทบาทในการให้บริการแก่ชุมชนด้วย ดังที่สำนักงานโครงการ

พิเศษได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุดของโรงเรียน ในวันเวลาราชการและนอกเวลาราชการ จัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ หรือ บริการกระเป๋าน้ำร้อน เพื่อให้ประชาชนได้หาความรู้จากหนังสือสิ่งพิมพ์และแถบ บันทึกเสียงที่ห้องสมุดจัดบริการ จัดหาหนังสือผาฉางเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ตามที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน นำหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดไปบริการให้ ประชาชนตามที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน นำหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดไป บริการให้ประชาชนเป็นครั้งคราวตามที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน (กรมสามัญศึกษา 2531 : 31-32)

สภาพการจัดบริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท มีปรากฏในงานวิจัยอยู่บ้างที่ทำให้ทราบสภาพและลักษณะการจัดบริการห้องสมุดให้ กับชุมชนเช่น ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทได้จัดบริการอ่านและการยืม (ช. บุศราคำ 2527 : 23) แต่ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นเพียงการเสนอภาพ รวมของการให้บริการชุมชนของห้องสมุด โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาในรายละเอียดของการจัดให้บริการชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำ การศึกษาการให้บริการแก่ชุมชนในด้านของประเภทของบริการที่จัด ลักษณะของ การจัด ความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน รวมทั้งศึกษาถึงความต้องการของครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนว่า มีความต้องการในการจัดบริการห้องสมุดแก่ชุมชนมากน้อย เพียงใด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทใน เขตภาคกลาง โดยพิจารณาว่าโรงเรียนในเขตภาคกลางตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถ ทำได้โดยสะดวก จึงเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างมีความพร้อมต่อการจัดบริการชุมชนและ นับเป็นกลุ่มประชากรที่เหมาะสมต่อการศึกษามากกว่าโรงเรียนในเขตอื่น อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะให้ห้องสมุดโรงเรียน

มัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตอื่น ๆ นำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงการจัด
บริการชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้บริการแก่ชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อ
พัฒนาชนบทเขตภาคกลาง ในด้านบริการที่จัด ลักษณะของการจัด ความสนับสนุน
ของผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
ตลอดจนปัญหาในการให้บริการแก่ชุมชน
2. เพื่อศึกษาความต้องการของครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เขตภาคกลาง ในการจัดให้บริการแก่ชุมชน

แนวเหตุผลในการวิจัย

ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่ให้บริการ
แก่ชุมชนเฉพาะบริการให้อ่าน และให้ยืมหนังสือ ซึ่งจัดเฉพาะภายในห้องสมุดของ
โรงเรียน ส่วนความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือจากบุคลากรทั้ง
ภายในและภายนอก ตลอดจนความสนใจของประชาชนในชุมชนยังมีน้อย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้กำหนดเอาโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาค
กลางเป็นประชากรในการศึกษา โดยมีผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ของ
ห้องสมุดเป็นกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลาง ซึ่งกระจายอยู่ใน
จังหวัดต่าง ๆ 23 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
สมุทรสาคร ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ลพบุรี

อ่างทอง ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี
ปราจีนบุรี ระยอง นครนายก จันทบุรี ตราด มีโรงเรียนทั้งหมด 98 โรงเรียน

2. กลุ่มประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูบรรณาธิการ
ของโรงเรียนมัธยมพัฒนาชนบทในเขตภาคกลางทั้ง 23 จังหวัดดังกล่าว ประกอบด้วย
ด้วยผู้บริหารโรงเรียน 98 คน และครูบรรณาธิการห้องสมุด 98 คน รวมทั้งสิ้น
196 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการแก่ชุมชนของห้องสมุดโรงเรียน
มัธยมเพื่อพัฒนาชนบท จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนสอบถามจากครูบรรณาธิการ
และศึกษานิเทศก์

2. สร้างแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับบรรณาธิการ มีทั้งหมด 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บริการที่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนา
ชนบทจัดให้แก่ชุมชน ลักษณะของการจัด
ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภาย
นอก ความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
ที่มีต่อการให้บริการชุมชนและปัญหาในการให้
บริการชุมชน

ตอนที่ 3 ความต้องการในการให้บริการชุมชนของ
ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

ชุดที่ 2 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน มีทั้งหมด 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนที่มี
ต่อการใช้ห้องสมุดโรงเรียนจัดให้บริการ
ชุมชน

ตอนที่ 3 ความต้องการในการที่ห้องสมุดโรงเรียน
จัดให้บริการชุมชน

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับครูบรรณารักษ์และผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ชุดละ 10 คน เพื่อนำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้
เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. การส่งและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามที่ตรวจแก้
ไขเรียบร้อยแล้วไปยังผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ทางไปรษณีย์ และให้ผู้
บริหารและบรรณารักษ์ส่งแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้วกลับมาทางไปรษณีย์ ถ้า
ผู้วิจัยไม่ได้รับข้อมูลตอบกลับอย่างเพียงพอจะติดต่อกลับไปยังผู้บริหารและครู
บรรณารักษ์ที่ไม่ตอบแบบสอบถามอีกครั้ง

5. วิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และทดสอบความแตกต่าง

6. นำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วในรูปตาราง และคำบรรยาย
ประกอบตาราง

7. สรุปอภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลแก่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในการจัดให้บริการชุมชนให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท
2. เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้บริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลาง และเขตอื่น ๆ

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในช่วงปีงบประมาณ 2526-2530

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลาง

ครูบรรณารักษ์ หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่เป็นบรรณารักษ์หรือหัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการปริทัศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถใช้ได้เป็น 2 ประเด็น คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการให้แก่ชุมชนซึ่งมีทั้งของห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งจะมีผลการวิจัยครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียนประเภทนี้ โดยมีเรื่องห้องสมุดของโรงเรียนด้วย

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการชุมชนของห้องสมุด โดยจัดเรียงลำดับตามกลุ่มของห้องสมุด ดังนี้

สุขุม พรหมเมืองดุก (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทความที่เป็นจริงในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน บรรณารักษ์และกำนัน" พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและบรรณารักษ์มีทัศนคติตรงกันว่า ห้องสมุดโรงเรียนได้ปฏิบัติงานในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทั้ง 4 ด้านต่อไปนี้อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย คือ การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การให้บริการและความร่วมมือกับชุมชน การประสานงานกับหน่วยงานในชุมชน และการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่วนกำนันมีทัศนคติในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ" พบว่า โรงเรียนทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการให้บริการชุมชนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ลมูล รัตตากร (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริการชุมชนของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค" พบว่า บริการที่ห้องสมุดจัดให้กับชุมชนได้แก่ การบริการอ่าน บริการให้ยืม บริการตอบคำถาม บริการส่งเสริมการอ่าน บริการโสตทัศนูปกรณ์ และบริการพิเศษต่าง ๆ สำหรับบริการที่จัดได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้แก่ บริการอ่านและบริการพิเศษด้านการใช้เครื่องถ่ายเอกสาร ส่วนบริการชุมชนที่ผู้ให้บริการจัดให้ไม่สอดคล้องกับระดับความต้องการของผู้ใช้ได้แก่ บริการให้ยืม บริการส่งเสริมการอ่าน บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการโสตทัศนูปกรณ์ และบริการพิเศษด้านบริการซื้อหนังสือราคาถูก เป็นต้น

ภฤติยา อັตถากร (2521) ได้ทำวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์งานด้านบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานคร" พบว่า การให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานครครอบคลุมบริการให้อ่าน

บริการตอบคำถาม บริการแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด บริการแนะนำการอ่าน กิจกรรมสำหรับเด็กที่จัดทำมากที่สุดคือ การจัดนิทรรศการ ในด้านปัญหาของการให้บริการสำหรับเด็กนั้นพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสถานที่ รองลงมาคือปัญหาสิ่งพิมพ์ และวัสดุทัศนูปกรณ์สำหรับเด็ก และปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ

สุกัญญา ตันติภักขยากรณ์ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการด้านบริการและกิจกรรมของห้องสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต" พบว่า บริการและกิจกรรมที่ประชาชนต้องการมากที่สุดได้แก่ บริการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ การฉายภาพยนตร์ การจัดนิทรรศการ การจัดปฐกถาและโต้วาที การวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ส่วนบริการและกิจกรรมที่ต้องการปานกลางได้แก่ การจัดรายการสำหรับแม่บ้านในวันหยุด บริการตอบคำถามทางโทรศัพท์ และการเล่านิทานในวันเสาร์-อาทิตย์ และสาเหตุที่ประชาชนไม่เข้าใจบริการและกิจกรรม คือ ห้องสมุดไม่มีสิ่งดึงดูดความสนใจ

Emerald Klass และ Vilasini Perumbulavil (1978) ได้ทำการสำรวจการบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์พบว่า ประเทศสิงคโปร์ได้จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ (Mobile Library) ให้บริการแก่ชุมชนต่าง ๆ เฉลี่ย 2-3 ชุมชนต่อวัน ทั้งในภาคเช้าและภาคบ่าย ส่วนกิจกรรมที่จัดได้แก่ การเล่านิทาน การฉายภาพยนตร์ การเล่าเรื่องจากหนังสือ การทนายปัญหา เป็นต้น

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่าห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมิได้ให้บริการอยู่เฉพาะสถาบันการศึกษาของตนเท่านั้น แต่ยังให้บริการแก่ชุมชนซึ่งมีบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงอีกด้วย แม้ว่าการจัดบริการยังอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางก็ตาม ส่วนบริการที่จัดให้ชุมชนนั้นส่วนใหญ่ได้แก่ บริการการอ่าน บริการให้ยืม บริการตอบคำถาม บริการส่งเสริมการอ่าน บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการทัศนูปกรณ์ และบริการพิเศษ เช่น การเล่านิทาน การฉายภาพยนตร์ การจัดนิทรรศการ และการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่

2. งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท โดยจัดเรียงตามเวลาที่ทำการวิจัย ดังนี้

วรรณิ ทองดี (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน มพช. รุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 เกี่ยวกับการใช้โรงเรียนเพื่อพัฒนาชุมชน" พบว่า บุคลากรของโรงเรียน มพช. ทั้ง 3 รุ่น มีทัศนคติที่เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน โรงเรียนได้รับความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนจากบุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และคนในชุมชนเป็นอย่างดี ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน มพช. คือ ขาดบุคลากร และงบประมาณในการพัฒนาชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2525) ได้ทำการประเมินผลโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมด้านพัฒนาชุมชนนั้นโรงเรียน มพช. จัดกิจกรรมมากกว่าโรงเรียนนอกโครงการ ส่วนด้านคุณภาพของกิจกรรมนั้นมีกิจกรรมบางด้านที่โรงเรียน มพช. จัดได้ดีกว่าโรงเรียนนอกโครงการ ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านวัฒนธรรม และด้านบริการข่าวสาร สำหรับปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของโรงเรียน มพช. คือ ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนอย่างชัดเจน และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาชุมชนและวิชาชีพ

สุมณฑา แยมเจริญ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียน มพช. กับครูโรงเรียนนอกโครงการส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะให้ครูเข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนในฐานะของผู้ร่วมงานและผู้ประสานงาน ส่วนวิธีการให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่ อุปกรณ์การบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน ขณะที่ครูโรงเรียนนอกโครงการเห็นว่าควรจะเป็นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน ปัญหาที่พบในการพัฒนาชุมชนและจัดเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ การขาดเงินงบประมาณ

ประมาณสนับสนุนโครงการด้านการพัฒนาชุมชน รองลงมาคือ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรมีงานประจำมากไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนและขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในท้องถิ่น

อิสราพร จันทร์พราว (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครู ผู้บริหารการศึกษา และผู้นำชุมชนเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในเขตการศึกษา 7" พบว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม คือ ครู ผู้บริหารการศึกษา และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องความคาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการจัดบริการห้องสมุดให้กับชุมชนโดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวังสูง

สุพรรณิ สมบัติธีระ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท) พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ปานกลาง และน้อยในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ พึงพอใจในระดับมากได้แก่ การยอมรับนับถือความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และสภาพการทำงานพัฒนาชุมชนระดับปานกลางได้แก่ ความรับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน ลักษณะของงานพัฒนาชุมชนและความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชน ระดับน้อยได้แก่ นโยบายและการบริหารในการพัฒนาชุมชน และความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

จากงานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่า บุคลากรของโรงเรียนมีความพึงพอใจและมีทัศนคติที่ดีในการพัฒนาชุมชนและโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทมีกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกโครงการ

อย่างไรก็ดีทั้งกลุ่มครูโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชุมชนกับครูโรงเรียนนอกโครงการ ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะให้ครูเข้าร่วมงานพัฒนาชุมชน นอกจากนี้

งานการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทครอบคลุมการพัฒนาด้าน
สุขภาพอนามัย ด้านวัฒนธรรมบริการข่าวสารและบริการห้องสมุด ตลอดจนบริการ
ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของโรง-
เรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่ได้แก่ ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ ขาดแคลน
วัสดุอุปกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย